

Oponentský posudek bakalářské práce Zity Skořepové: „*Ziriab – arabská hudba v Čechách*“. Praha, Fakulta humanitních studií UK 2009, 97 s. + 5 s. příloh

Zita Skořepová si na poli etnomuzikologie, resp. antropologie hudby zvolila za téma své bakalářské práce hudební soubor Ziriab, hrající v České republice arabskou hudbu. Vychází přitom z konceptu „hudby jako kultury“ Alana Merriema (s. 8). Svou práci založila na komplementárním využití antropologických a muzikologických metod (s. 8), tedy na jedné straně na několikaletém terénním výzkumu realizovaném formou zúčastněného pozorování, polostrukturovaných rozhovorů a analýzy dokumentů a na straně druhé na hudební analýze vybraných skladeb a jejich následné komparaci s předlohami, podle kterých byly souborem nastudovány.

Po úvodní teoreticko-metodologické kapitole (s. 6-17), autorka nejprve čtenáře seznamuje s detailním etnografickým popisem průběhu jednoho koncertu souboru Ziriab (s. 18-23), po němž následuje prezentace typologie koncertů, na nichž Ziriab vystupuje (s. 24-39). Zde autorka vymezuje čtyři typy koncertů (samostatné, benefiční, vystoupení na festivalech a na soukromých akcích) a dále představuje členy souboru Ziriab s jejich poměrně detailní charakteristikou (s. 40-48).

V následující části autorka čtenáře seznamuje s teoretickým konceptem arabské hudby a s jejím provozováním na Blízkém Východě (s. 49-60), který je východiskem pro analýzu repertoáru a aranžmá souboru Ziriab (s. 61-69) a pro následnou hudební analýzu vybrané písně, pro soubor Ziriab charakteristické.

V poslední kapitole (s. 79-92) pak autorka shrnuje závěry, ke kterým ve své studii došla a vztahuje je ke zjištěním jiných studií zabývajících se obdobnou problematikou v zahraničí.

Koncepčně práci považuji za velmi zdařilou. Ocenit je třeba zejména dlouhotrvající terénní výzkum a jeho vhodné propojení s muzikologickým rozbořem. Vzhledem k tomu, že nejsem muzikolog, nemohu sice zcela adekvátně posoudit provedenou hudební analýzu, ovšem na mne jako laika působila přesvědčivě a zasvěceně. Stejně tak považuji za dobře zpracované i představení základních konceptů arabské hudby a její odlišnost od hudby evropské. Pochválit je autorku třeba i za vztažení vlastních zjištění k výsledkům zahraničních výzkumů. Celkově jsou zjištění, s nimiž čtenáře seznamuje v závěru, bezesporu zajímavá

I po formální stránce práci není příliš co vytknout. Je psána srozumitelně a je prostá překlepů i pravopisných chyb. Na poměry bakalářské práce také disponuje rozsáhlou bibliografií, s níž autorka v textu spolehlivě pracuje. Kladem je i příloha zahrnující nejen fotografie a plakáty, ale také audio CD s nahrávkami, které autorka v textu podrobila hudební analýze.

V tomto ohledu mám k práci pouze několik drobných připomínek či spíše návrhů. Velký počet arabských pojmů vede k tomu, že se v nichž se čtenář může záhy ztratit. Tento drobný zmatek zvyšuje i fakt, že některé pojmy, jako například *maqam* nebo *iqat* jsou vysvětleny o několik stran později (s. 50, 53) než jsou poprvé použity (s. 41), a některé pojmy (např. melismatický zpěv) nejsou vysvětleny vůbec (i když je možné, že termín melismatický zpěv je v muzikologii natolik běžný, že ho autorka nepovažovala za důležité vysvětlovat). Lepší orientaci v emických (arabských) termínech by jistě pomohl v příloze umístěný slovníček pojmů. Vzhledem k exotičnosti užívaných hudebních nástrojů by zajisté nebylo na škodu v příloze uvést jejich fotografie. Text by také zřehlednilo očíslování jednotlivých kapitol, což se následně týká i obsahu. Opět ale musím zopakovat, že se jedná spíše o návrhy než připomínky.

Ačkoliv práce působí fundovaným dojmem, přesto jsem se při jejím čtení nemohl zbavit neodbytného dojmu, že mi až do poslední strany není vlastně jasné, proč čtu právě to, co čtu. Důvod, proč tomu tak bylo, je vlastně i největší výtkou vůči této práci. A tímto důvodem je nedostatečně jasně a explicitně vymezená výzkumná otázka.

Autorka uvádí, že hlavní výzkumná otázka „se týká **vztahu realizace záliby v hudbě k vlastní identitě a v souvislosti s dlouholetým pobytem v cizině**“ (s. 13, tučně v orig.). Tím, že otázku neformuluje jako otázku, ale vymezuje ji jako téma, způsobuje, že čtenář zákonitě tápe. Zajímá autorku jak se tento vztah ustanovuje či realizuje? Nebo jaký má tento vztah pro aktéry význam? Nebo proč dochází k tomuto vztahu? Či snad... a tak bych mohl pokračovat.

Následně se autorka, patrně ve snaze svůj výzkum konceptualizovat, uchyluje k deklaraci velmi zobecňujícího cíle „podat odpovědi na některé z hlavních etnomuzikologických otázek, tak jak je formuluje Bruno Nettl, tzn. proč mají různé kultury tak odlišnou hudbu a zaujímají k ní různé postoje, které rysy lze považovat v dané kultuře za charakteristické pro její hudbu, co vlastně hudba a její provozování pro člověka znamená a jakým způsobem se hudební tradice předávají, co je na nich proměnlivé a co naopak přetrvává a proč.“ (s. 14).

Jediná jasně definovaná otázka, na niž autorka dává v závěru i explicitní odpověď zní: „Proč se arabská hudba provozovaná souborem Ziriab v Čechách v některých ohledech liší od standardního arabského konceptu a co hudebníky motivuje k jeho modifikaci.“ (s. 14) Zde ovšem není jasné, jak konkrétně se tato otázka vztahuje k výše zmiňovanému vztahu hudby k identitě a pobytu v cizině. K deklarované hlavní otázce se sice autorka pokouší vrátit zmínkou, že se „[d]otýká (...) rovněž otázky postavení hudby v životě člověka a především pak jejího specifického významu pro příslušníky menšin, který se zdá být univerzální“ (s. 14), ovšem i zde se jedná spíše o konceptualizaci než o jasně položenou výzkumnou otázku.

Nedostatečně jasně a explicitně vymezená výzkumná otázka tak způsobuje, že čtenáři není jasné, co se autorka vlastně rozhodla zkoumat a tudíž i proč v textu uvádí právě ty skutečnosti, které uvádí a co jimi sleduje.

Má druhá připomínka se týká pojmu identity, který je pro práci stěžejní. Autorka jej jednak deklaruje ve vymezení hlavní výzkumné otázky a zároveň s ním i pracuje v závěrečné kapitole, v níž dochází k závěru, že identita je hudbou udržována, respektive reprodukována. Problémem ovšem je, že s pojmem identita zachází, aniž by jej jakkoliv konceptualizovala. Považuje identitu stejně jako její informátoři za „od přírody danou“ (s. 87), tedy nahlíží ji esencialisticky? Nebo ji naopak nahlíží konstruktivisticky? Zároveň není ani jasné, jakou identitu má autorka na mysli – etnickou, národní, náboženskou či jinou?

Nebyť těchto dvou dle mého názoru zásadních nedostatků, byla by práce zcela jistě nadprůměrná. I přes ně je však příkladem kvalitně odvedené práce, proto ji jednoznačně doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

V Praze 20.8.2009

Mgr. Martin Heřmanský